

Голові спеціалізованої вченої ради
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
доктору психологічних наук, професору
Ірині Сергіївни Булах

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора,
професора кафедри психології Мелітопольського державного
педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
Фалько Наталі Миколаївни на дисертаційне дослідження

Зосяк Руслани Іванівни

«Особистісна терапія як чинник професійного зростання майбутнього
психолога»,

подане до захисту в разову спеціалізовану раду Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 053 – Психологія

Актуальність обраної проблематики виконаної роботи.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена сучасними суспільними трансформаціями, зростанням запиту на якісну психологічну допомогу та підвищенням вимог до професійної підготовки майбутніх психологів, особливо в умовах воєнного стану й тривалих соціогенних викликів. Професійна діяльність психолога передбачає не лише знання і навички, а й особистісну зрілість, професійну ідентичність, здатність до рефлексії та емоційної саморегуляції.

Сучасна підготовка майбутнього психолога дедалі більше орієнтується на формування зрілої професійної суб'єктності, здатної витримувати емоційне навантаження допомагаючої професії, працювати з невизначеністю та професійними межами, а також із травматичним матеріалом, що часто присутній у зверненнях клієнтів. У цьому контексті особистісна терапія постає не факультативним «додатком», а чинником професійного зростання, адже забезпечує простір для усвідомлення й опрацювання внутрішніх конфліктів, інтеграції особистісного досвіду та

розвитку рефлексивності й емоційної стійкості, без яких неможлива етична й відповідальна практика.

Попри наявність наукових напрацювань щодо професійного становлення фахівців допомагаючих професій, питання системного теоретичного обґрунтування та емпіричного підтвердження впливу особистісної терапії на професійну зрілість майбутніх психологів залишається недостатньо розробленим. Подальшого уточнення потребують механізми зв'язку особистісного опрацювання з розвитком емпатії, рефлексивності, емоційної стійкості та ідентичності. Отже, обрана проблематика є своєчасною, теоретично та практично значущою й відповідає сучасним тенденціям розвитку психологічної науки та системи вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації коректно визначено об'єкт (професійне зростання майбутнього психолога), предмет (особистісна терапія у його структурі), мету, завдання й гіпотезу, що забезпечило логічну послідовність розв'язання наукової проблеми. Добір теоретичних та емпіричних методів є адекватним, а психодіагностичний інструментарій є валідним і релевантним поставлених завдань: ОПРО, AIQ-IV, IRI, STAI, PARI, що дозволило комплексно оцінити ключові характеристики професійного зростання. Емпірична база констатувального етапу є репрезентативною (245 студентів 3-4 курсів і магістрантів НПУ ім. М. П. Драгоманова), формувальний етап організовано у дизайні порівняння експериментальної та контрольної груп (32 учасники), що дало змогу перевірити ефект цілеспрямованого впливу. Важливо, що авторка фіксує не лише рівні, а й динаміку змін; результати опрацьовано методами математико-статистичного аналізу, що забезпечує достовірність та аргументованість висновків. Наукові положення та рекомендації логічно випливають із отриманих даних і є переконливими.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності у цілому. Дисертаційне дослідження характеризується чіткою логікою побудови, внутрішньою цілісністю та узгодженістю теоретичних положень з емпіричними результатами. Сильною стороною є поєднання теоретичної концептуалізації з формувальним дизайном, що дає змогу інтерпретувати зміни не лише як «різницю показників», а як якісну динаміку професійного становлення.

У першому розділі здійснено ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз проблеми професійного зростання майбутнього психолога та місця особистісної терапії в цьому процесі. На основі опрацювання вітчизняних і зарубіжних джерел систематизовано підходи до розуміння професійного становлення фахівців допомагаючих професій, уточнено зміст поняття «професійне зростання майбутнього психолога» та розкрито його структурні складові й внутрішню динаміку. Важливо, що авторка послідовно аналізує співвідношення професійної компетентності, професійної ідентичності, особистісної зрілості та рефлексивності, що дозволяє окреслити концептуальні засади дослідження і аргументовано показати: особистісна терапія виступає не допоміжним елементом, а сутнісним чинником формування професійної готовності майбутнього психолога до відповідальної практичної діяльності.

У другому розділі подано організацію та методичне забезпечення емпіричного дослідження. Окреслено етапи роботи, визначено підходи до формування вибірки, обґрунтовано добір психодіагностичного інструментарію, що забезпечує комплексне вивчення параметрів професійного зростання студентів-психологів. Застосування методів математико-статистичної обробки сприяло об'єктивності інтерпретації даних і дозволило визначити вихідні рівні сформованості досліджуваних показників, а також виявити проблемні зони, які обґрунтували необхідність формувального впливу. Цінним є те, що констатувальний

етап не обмежується «констатацією стану», а задає підстави для подальшого експериментального втручання.

У третьому розділі теоретично обґрунтовано та представлено структурно-функціональну модель професійного зростання майбутніх психологів, у якій особистісна терапія визначена як системоутворювальний чинник. Модель інтегрує критерії та показники професійного зростання, відображає їх взаємозалежність і поетапну динаміку розвитку. На її основі розроблено та апробовано програму формульованого експерименту, спрямовану на включення особистісної терапії у процес фахової підготовки майбутніх психологів. Порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної груп засвідчив позитивну динаміку показників професійного зростання у студентів, які брали участь у програмі, що підсилює доказовість висновків та практичну цінність запропонованого підходу.

Висновки дисертації сформульовано послідовно, логічно та аргументовано; вони відображають основні теоретичні й емпіричні результати, узагальнюють отримані дані та відповідають поставленим завданням. В цілому, робота є завершеним самостійним дослідженням, проведеним на належному науковому рівні, і відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова новизна та достовірність наукових положень, обґрунтованих за результатами дослідження. У дисертації вперше концептуально окреслено та емпірично верифіковано роль особистісної терапії як чинника, що забезпечує не лише зростання окремих навичок, а й становлення професійної суб'єктності майбутнього психолога. Авторкою обґрунтовано, що терапевтичне опрацювання власного досвіду виступає умовою розвитку рефлексивності, узгодженості професійної ідентичності, емоційної саморегуляції та емпатійної компетентності, що у сукупності підсилює готовність до відповідальної практики. Розроблено структурно-

функціональну модель професійного зростання, яка інтегрує мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, емоційно-регулятивний та діяльнісно-творчий виміри й окреслює критерії, показники та рівні їх сформованості. Практичну новизну становить авторська програма професійного зростання з включенням особистісної терапії у фахову підготовку; її ефективність підтверджено порівняльним аналізом експериментальної та контрольної груп, що засвідчив позитивні зміни за показниками ідентичності, емпатійних тенденцій, рефлексивності й емоційної стійкості.

Достовірність висновків забезпечено логічною узгодженістю мети, завдань і гіпотези, репрезентативністю емпіричної бази, застосуванням валідних методик та коректною математико-статистичною обробкою результатів.

Значення отриманих дослідницьких результатів для науки і практики освітньої діяльності. Одержані результати поглиблюють наукові уявлення про професійне зростання майбутнього психолога як процес становлення професійної суб'єктності, що формується через інтеграцію особистісного досвіду, розвиток рефлексивності та емоційної саморегуляції. Уточнено роль особистісної терапії як чинника, який підтримує узгодженість професійної ідентичності, зрілість професійної позиції та якість емпатійної взаємодії, розширюючи методологічні підходи до аналізу внутрішніх умов професіоналізації фахівців допомагаючих професій.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання розробленої моделі та програми професійного зростання у підготовці студентів-психологів у ЗВО (освітні компоненти, тренінгові модулі, психоедукаційний супровід, супервізійна підтримка). Запропоновані критерії й показники придатні для моніторингу професійного розвитку, підвищення якості підготовки та профілактики ризиків емоційного

виснаження. Практичну релевантність результатів підтверджує їх упровадження в діяльність Міжнародного інституту глибинної психології (вих. №36 від 17.12.2025) та в освітній процес Університету «КРОК» (вих. №4 від 30.01.2026).

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження належно представлені у 4 наукових працях, серед яких 3 опубліковано у фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України, та 1 – у міжнародному науковому журналі. Публікації відображають ключові теоретико-методологічні засади роботи, логіку обґрунтування психодинамічної моделі професійного зростання майбутнього психолога, а також емпіричні результати й узагальнення щодо ролі особистісної терапії як чинника професійного становлення.

Апробація результатів відбулася на всеукраїнських науково-практичних конференціях, професійних форумах і фахових заходах, присвячених проблемам підготовки психологів та психотерапевтичної освіти, що підтверджує їх наукову обґрунтованість і практичну релевантність. Обсяг і зміст публікацій відповідають чинним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота виконана та оформлена відповідно до чинних нормативних вимог і принципів академічної доброчесності. Текст дисертації перевірено із застосуванням системи «Turnitin»; результати перевірки підтверджують самостійність та оригінальність роботи. Використання наукових напрацювань інших авторів супроводжується належним бібліографічним оформленням і коректними посиланнями.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи проведене дисертаційне дослідження та отримані результати, вважаю за доцільне зазначити окремі дискусійні

положення, зауваження та пропозиції, що не знижують загальної наукової цінності роботи, однак можуть бути враховані авторкою в подальших дослідженнях і під час практичного впровадження результатів:

1. У теоретичному розділі роботи авторка слушно зазначає, що в умовах сучасного соціокультурного контексту проблема професійного зростання майбутнього психолога може бути осмислена на різних рівнях аналізу: як методологічна проблема і як особливості розвитку особистості в контекстах сучасності. Проте, в процесі такого аналізу дослідницею не розведено конструкти «цілісність особистості» та «цільність особистості», що збагатили б методологічну основу дослідження.

2. Було б доцільним, на нашу думку, врахувати гендерні особливості досліджуваних при оцінюванні особливостей професійного зростання майбутніх психологів, оскільки ці показники можуть якісно впливати на вибір та ефективність впровадження особистісної терапії.

3. У третьому розділі переконливо доведено провідну роль особистісної терапії у формуванні фахових компетенцій майбутніх психологів. Разом із тим потребує розширення пояснення механізмів її реалізації. Такий аналіз поглибив би розуміння внутрішніх психологічних процесів, що зумовлюють професійне зростання майбутніх психологів.

Наведені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної наукової цінності дисертації.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Зосяк Руслани Іванівни «Особистісна терапія як чинник професійного зростання майбутнього психолога» є цілісною, методологічно виваженою та аргументованою науковою працею. За змістом і структурою воно відповідає чинним нормативним вимогам підготовки та атестації здобувачів ступеня доктора філософії (постанови КМУ №261 від 23.03.2016 та №44 від 12.01.2022). Робота переконливо обґрунтовує особистісну терапію як чинник становлення професійної суб'єктності

майбутнього психолога й має теоретичну та практичну цінність для модернізації підготовки психологів у закладах вищої освіти. Авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Офіційний опонент

Доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

Наталя ФАЛЬКО